

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
**The Buddhistintegrated Guidelines For School Administration Of Ban
Kham - Or School Under Udonthani Primary Education
Service Area Office Iii**

วัชรินทร์ พร้อมใจ¹,
พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ² และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
**Watcharin Phromchai¹,
Phra Maha Daosiam Vajirapañño² and Sowit Bamrungpak³**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: WatcharinPhromchai@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 2) เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานดำเนินการศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 227 คน โดยใช้แบบสอบถาม สร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/ท่าน และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/ท่าน นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยการจัดการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/ท่าน

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า มีการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) โดยบูรณาการกับหลักธรรม อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่สอดคล้องกับหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ พุทธิศึกษาจริยศึกษาหัตถศึกษาและพลศึกษา

3. นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา พบว่า คุณภาพแนวทางโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียนเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี 4) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ เสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา; แนวทาง, เชิงพุทธบูรณาการ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study opinions of school administration. Ban Kham Or School Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 3, 2) to establish guidelines for the administration of integrated Buddhist schools Ban Kham Or School Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 3, 3) to propose guidelines for the administration of integrated Buddhist schools Ban Kham Or School Under the Office of Udon Thani Educational Service Area, Area 3, is a blended research study, conducted a study of opinions of educational institution administrators

from 227 people in the research by using questionnaires Create guidelines for the administration of integrated Buddhist schools By interviewing 5 experts / person and organizing a workshop with a group of 15 key informants / persons to propose an approach for managing an integrated Buddhist school By organizing group discussions with a group of important information, amount 9 images / person

The research found that

1. Overall school management opinions Moderate When considering in each aspect It was found that the opinions of the school administrators regarding the quality of learners were at a low level.

2. School management guidelines Overall, found that There are activities and methods for improving the quality of education of the school, covering 4 tasks, which are student quality Administrative process and management of school administrators. The teaching and learning process that is student-centered And an internal quality assurance system that is effective in accordance with the Deming Cycle process by integrating with the Four Noble Truths and the Four Paths of Principles, which are in line with the 4 principles of education, namely cognitive education, ethical education, manual and physical education.

3. To present guidelines for school administration, it was found that the quality of the guidelines in overall is at a high level in all aspects. And present the guidelines for the administration of integrated Buddhist schools as follows: 1) The quality of the learners propose activities And methods of developing learners according to the goals of the students, good, smart, happy. 2) Regarding the administrative and management processes of the school administrators And methods of school development in accordance with the target of good learners, good teachers, good schools, good society, and good environment. 3) In the learning management process that emphasizes on learners, propose activities And methods of development of teaching and learning processes in accordance with the goals of good teachers and good learners. 4) On the internal quality assurance system that is effective, propose activities and methods for the development of internal quality assurance systems according to good quality goals.

Keywords: School management; Guidelines, Buddhist Integration

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและสามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจเป็นคนดีเป็นคนเก่งและมีความสุขสมบูรณ์ทั้ง

ร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบอาชีพตามควรแก่วัย และดำรงตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (Ministry of Education, Bureau of Education, 2007 : 26) มีเจตนารมณ์ให้ผู้เรียนมีความเก่ง ดี และมีความสุข รวมทั้งสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 2” (Office of the Basic Education Commission, 2015 : 34-39) จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2559 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 30,922 แห่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน) จำนวน 15,506 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.15 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากอัตราการเกิดลดลงจำนวนนักเรียนจึงลดลงอย่างต่อเนื่องและความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมืองและผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จะเห็นว่ามีโรงเรียนบางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจ โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จึงกลายเป็นประเด็นท้าทายสำคัญของระบบในทุกยุคทุกสมัย กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศนโยบายการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กที่จำเป็นต้องคงอยู่ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพให้คงอยู่ด้วยคุณภาพเท่านั้น

จากผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)หรือสมศ. รอบที่สาม (พ.ศ. 2554-2558) ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพระดับปฐมวัยผ่านการรับรอง แต่ในระดับประถมศึกษาไม่ผ่านการรับรอง เนื่องจากผลการทดสอบระดับชาติของ ป.6 (O – NET) ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสมศ.จึงได้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญเพื่อการพัฒนาว่า “สถานศึกษาควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมโดยการนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนจากผลสอบระดับชาติ (O – NET) มาศึกษาและวิเคราะห์หาจุดพัฒนาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม และนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรพัฒนาทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ควรส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาทักษะการคิด การเชื่อมโยงความรู้ให้เกิดองค์ความรู้ มาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน...” (Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization), 2011 :17 - 18,41) โรงเรียนจึงได้ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขจนได้รับการรับรองในภายหลัง แต่จากรายงานสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปีการศึกษา 2559 ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน O-net และ NT ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษและสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณอย่างมีข้อมูลและขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และแสวงหาความรู้น้อย ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 มีปัญหาในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ตามมาตรฐานช่วงชั้นจากรายงานสรุปผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังขาดมาตรฐาน ที่สำคัญในอันดับต้นๆ คือด้านคุณภาพของผู้เรียน หากไม่ได้รับการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นอาจจะส่งผลเสียต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะกลายเป็นผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนในระยะยาว เพราะผู้เรียนเป็นผลผลิตขั้นสุดท้ายที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา และผลผลิตเหล่านี้จะออกไปเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งในสังคมภายนอกที่กว้างออกไปหลายระดับ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ และการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการตามแนวคิดการบริหารสถานศึกษา โดยอาศัยกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA บูรณาการกับหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์สังเคราะห์หลักพุทธธรรมตามเจตนารมณ์ของหลักธรรมที่ประกอบด้วยประโยชน์ เป็นวิธีการแห่งปัญญา และแก้ปัญหาได้คือหลักอริยสัจ 4 และหลักธรรมที่เป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จ

คืออิทธิบาท 4 มาบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3
2. เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการศึกษาข้อมูลการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) แล้วสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (Simple Random Sampling) และสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ทั้งโดยตรงและ ทางอ้อม จำนวน 227 คน สร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/ท่าน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 15 รูป/ท่าน นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3 โดยการจัดการสนทนากลุ่ม 9 รูป/ท่าน

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อคุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับน้อย

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า มีการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาส่งเสริม คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่เหมาะสมสอดคล้องสอดคล้องกับหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ 1) Head (พุทธิศึกษา) 2) Heart (จริยศึกษา) 3) Hand (หัตถศึกษา) และ 4) Health (พลศึกษา)

3. นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี 4) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อยทั้งนี้ เป็นเพราะว่ามีอุปสรรค ปัญหาในการบริหารสถานศึกษาที่เกิดจากสาเหตุสำคัญหลายประการทั้งที่เกิดจากตัวผู้เรียน และสังคมสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผู้เรียนมีปัญหาทางการเรียนรู้ ผลการทดสอบระดับชาติของนักเรียนชั้น ป. 6 (O – NET) ปีการศึกษา 2560 ต่ำกว่าระดับชาติทุกรายวิชา และต่ำกว่าปีการศึกษาที่ผ่านมาทุกรายวิชา ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เกิดจากตัวผู้เรียนบางส่วนมีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ ผู้เรียนขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ขาดความเอาใจใส่ในการเรียน ขาดสมาธิในการเรียน ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ขาด

ทักษะในการแก้ปัญหาปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น เด็กติดเกม ติดโทรศัพท์ เด็กอาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งอบายมุขและสิ่งเสพติดเป็นต้น ปัญหาครอบครัวทัศนคติ ค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตรหลานที่แตกต่างกันเช่นเลี้ยงดูแบบประคบประหงมมากเกินไปเด็กไม่ได้เรียนรู้ในการช่วยเหลือตนเองหรือช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีอุปสรรค ปัญหาด้านกระบวนการจัดการจัดการเรียนการสอน เช่น ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกและความถนัด สอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะสำคัญในการพัฒนาของ สมศ. ว่า “สถานศึกษาควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมโดยการนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลสอบระดับชาติ (O – NET) มาศึกษาและวิเคราะห์หาจุดพัฒนาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม และนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรพัฒนาทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ควรส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาทักษะการคิด การเชื่อมโยงความรู้ให้เกิดองค์ความรู้ มาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน...” และสอดคล้องกับรายงานสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปีการศึกษา 2559 ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน O-net และ NT ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษและสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณอย่างมีข้อมูลและขาดความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และแสวงหาความรู้น้อย ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 มีปัญหาในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ตามมาตรฐานช่วงชั้นสภาพการบริหารด้านงบประมาณได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษา ด้านบุคลากรครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอกและครูส่วนหนึ่งยังขาดการพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนและขาดทักษะการใช้สื่ออุปกรณ์ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษามีการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาส่งเสริม คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่

มีประสิทธิภาพ ตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่เหมาะสมสอดคล้องสอดคล้องกับหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ 1) Head (พุทธิศึกษา) 2) Heart (จริยศึกษา) 3) Hand (หัตถศึกษา) และ 4) Health (พลศึกษา) 1) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการด้านคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชาภัทรเงินจตุรัส เรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น” วิธีการประยุกต์อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหาร ครู จัดกิจกรรมแทรกเพื่อให้เด็กนักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของหลักอิทธิบาท 4 ในรูปแบบต่างๆ เช่น การสอดแทรกอิทธิบาท 4 ในกิจกรรมการเรียนการสอน การอบรมคุณธรรม จริยธรรมทุกวันหน้าเสาธง แทรกเรื่องของบุคคลหรือนักเรียนผู้ประสบความสำเร็จในการเรียน ได้คะแนนระดับดีเยี่ยม ได้รับรางวัลการแข่งขันต่างๆ และการจัดค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรม วิทยาการเน้นการสอดแทรกคุณธรรมคืออิทธิบาท 4 เป็นหลัก (Nichaphat Ngeon Chaturat, 2013 : Abstract) 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า “การบริหารเชิงพุทธการบริหารแนวพุทธเป็นการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ โดยการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์การ ย่อมทำให้องค์กรนั้น เป็นองค์กรที่มีสันติภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้ รักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และเป็นองค์กรที่มีจิตวิญญาณหรือมีจิตสำนึกชุมชน” สอดคล้องกับบทความของดร.ชูศักดิ์ ประเสริฐ กล่าวว่า “วงจร DEMMING (PDCA, Plan-Do-Check-Act) PDCA สามารถประยุกต์ได้กับทุกกระบวนการเราใช้วงจร PDCA เพื่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่วงจรหมุนครบรอบก็จะเป็นแรงส่งให้หมุนในรอบต่อไป วิธีการใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับปรุงก็จะถูกจัดทำ เป็นมาตรฐานการทำงาน ซึ่งจะทำให้การทำงานมีการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระดณัย อนาวีโล (บุญสาร) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ว่าด้วยการครองงานเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายประกอบด้วยฉันทะคือความพอใจวิริยะคือความเพียรจิตตะคือความคิดมุ่งไปและวิมังสาคือความไตร่ตรองซึ่งผู้บริหารการศึกษา ควรยึดหลักธรรมนี้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสถานศึกษา 3) แนว

ทางการบริหารสถานศึกษาด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

นิชาภัทรเงินจตุรัส เรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” พบว่าผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพ คือ หลักธรรมที่ช่วยให้ทำงาน สำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนการสอน คือเป็นอาชีพหลัก ถ้าทำแล้วต้องมีความ รับผิดชอบในบริหารการเรียนรู้ วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียน คือตั้งใจทำ ต้องมีความ รับผิดชอบสูง จิตตะการเอาใจฝักใฝ่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการเรียนและทำงาน วิมังสา การ พิจารณาใคร่ครวญ คือ ต้องปรับปรุงอยู่เสมอในทุกๆ วัน เพราะจะต้องมีการเรียนการสอนให้ ดี และประสบผลสำเร็จได้ต้องแสวงหาความรู้ หรือมองงานให้ออก ซึ่งจากการศึกษาทำให้เห็น ความสำคัญและประโยชน์คุณค่าของอิทธิบาท 4 ที่มีต่อผู้บริหารและครู รวมถึงการเรียนรู้ของ นักเรียน 4) แนวทางการบริหารสถานศึกษาด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มี ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 47 กำหนดให้โรงเรียนมีระบบการ ประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่ง ของการบริหารจัดการในสถานศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการ พัฒนาคุณภาพซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องจัดให้มีขึ้น และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติกล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ดังนี้ “จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือการที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุง คุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาการที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายต้องทำให้การ ประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุก คนในสถานศึกษาการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรอื่นๆในสถานศึกษาโดยการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้เรียนชุมชนเขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนติดตามและประเมินผลพัฒนาปรับปรุงช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันผลักดันให้ สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของ ผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติ” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุศรา พูลคุ้ม เรื่อง “แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2” พบว่าการประเมินคุณภาพภายในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามกรอบการดำเนินงาน 2 ปีปัจจัย ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทขนาดของสถานศึกษาให้ปรับระดับการปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกันโดยนากระบวนการ PDCA มาประยุกต์ใช้ทบทวนในแต่ละองค์ประกอบมีการตรวจสอบปรับปรุงและพัฒนาจะดำเนินงานในองค์ประกอบถัดไปทั้งนี้สถานศึกษาทุกขนาดสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุตามเป้าหมาย

3. นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ คุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ พบว่า โดยรวมมีคุณภาพในระดับมากทุกด้าน และได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี 4) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิภาพ กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการปฏิรูปการศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้วางนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมเนื้อหาการพัฒนาครบทุกด้านและแนวทางที่สร้างขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งบูรณาการกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนา เพราะอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นวิธีการแห่งปัญญาที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จ และอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายแห่งความสำเร็จ เมื่อนำหลักธรรมทั้งสองมาบูรณาการกับ PDCA ในการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ จึงมีคุณภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับตามที่ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า “อริยสัจ 4 มีคุณค่าเด่น เป็นวิธีการแห่งปัญญาซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตามที่จะมีคุณค่าละสมเหตุสมผลจะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันเช่นนี้” และสอดคล้องกับบุญถม ธรรมศิริได้กล่าวไว้ในบทความวิชาการ “การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ

สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพื้นที่หนองบัวลำภูเขต 1” ว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นการผสมผสานรูปแบบเดิมของโรงเรียนวิถีพุทธกับกลยุทธ์การบริหารตามระบบแนวคิดวงจรเดมมิ่ง คือการวางแผน (P-Plan) การปฏิบัติตามแผน (D-Do) การประเมินผล (C-Check) และการปรับปรุงแก้ไข (A-Act)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถาบันทางการศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนบริหารองค์การทางการศึกษา และนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

2) หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถาบันทางการศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยนำหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 หรือหลักพุทธธรรมอื่นที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

3) หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถาบันทางการศึกษาควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษาทุกระดับเพื่อการเตรียมคนก้าวขึ้นสู่ยุคประเทศไทย 4.0 และศตวรรษที่ 21 โดยการระบุไว้ในแผนพัฒนายุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1) ควรนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนบ้าน-

คำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2) สถานศึกษาควรกำหนดรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

3) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมอบรมเสริมสร้างองค์กรให้มีคุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้องดีงามเป็นองค์กรที่มีคุณภาพมีความเข้มแข็งเจริญมั่นคงในการนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาให้เหมาะสม และสอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

3.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2) ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการในรูปแบบอื่นๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาแต่ละประเภท ในยุคประเทศไทย4.0และศตวรรษที่21

3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการในการบริหารสถานศึกษาด้านอื่นๆ เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์หรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3ที่ประกอบด้วยการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่สอดคล้องสอดคล้องกับหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ 1) Head (พุทธิศึกษา) 2) Heart (จริยศึกษา) 3) Hand (หัตถศึกษา) และ 4) Health (พลศึกษา) ครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพของผู้เรียนประกอบด้วยกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรม และวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยกิจกรรม และวิธีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี 4) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

References

- Ministry of Education, Bureau of Education. (2007). *Educational system development*. (Bangkok: Khurusapha Publishing House).
- Office of the Basic Education Commission. (2015). *Small School Development Strategic Plan 2015-2016*. Bangkok: Kurusapa Printing House.
- Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2011). *Third Cycle of External Quality Assessment*

Report 2011-2015 Basic Education Level. Bangkok: Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization)
Nichaphat Ngeon Chaturat. (2013). *The Application of the Four Paths to the Learning Management of Prathom Suksa 4-6 Students at Wannarat Suksa School.* Muang District, Khon Kaen Province", Master of Buddhist Thesis. College: Chulalongkorn University Royal.